

СТАНОВИЩЕ

за дисертацията на Искра Иванова Милева на тема: „Стратегически проблеми на взаимоотношенията държава – висше образование – социална практика“, представена за придобиване на научната и образователна степен „ДОКТОР“ по професионално направление

3.3. Политически науки (Публична администрация)

Най-напред ще отбележа, че разглеждания научен труд отговаря на формалните изисквания за дисертация. Текстът е изложен на 203 стр., състои се от увод, три глави, заключение; налице са пълна и прегледна библиография и списък на публикации по темата.

В съдържателно отношение дисертацията се отличава с актуалност, с теоретическа и практическа значимост на проблематиката. Основната авторска теза е, че наличното в нашата учебна практика традиционно секторно определяне на стратегията, относно развитието на българското висше образование, не отчита същността на взаимовръзките между образователната сфера и останалите сектори и затова не може да изпълни актуалната задача за оптимизиране на отношенията „държава – висше образование – социална практика“. Тази теза е потвърдена от направения критичен анализ на висшето образование в Република България за периода на прехода. Посочената в текста основна слабост се състои в това, че системата на висшето образование страда от липсата на ефективен механизъм за връзка между висшите училища и очакванията и изискванията на бизнеса към подготвените кадри. Наред с това, отчита се фактът, че е налице застрашително свиване на търсенето на работна сила поради рязко спадане на деловата активност в реалния сектор на производството, а и повечето малки и средни предприятия, които доминират в българската икономика, не са с висок технологичен профил и не търсят активно млади специалисти с академично образование; най-после - значителен дял от предлаганите на нашия трудов пазар работни места са предимно с ниско качество и със силно подценено заплащане. На

тази основа Искра Милева прави логичното обобщение: проблемът за разминаването между младите кадри, подготвени от системата на висшето образование и търсенето и използването на тази работна сила, не може да се разглежда като едностранен процес, а има много аспекти.

С оглед на направените критични констатации, в дисертацията се прави едно много добре обосновано обобщение - преодоляването на очертаните проблеми и постигането на едно бъдещо по-добро състояние на отношенията „висше образование – социална практика“ не могат да се решат единствено и едностранно в сферата на самото висше образование, а чрез рационално съчетани целенасочени действия във всички институции, които участват в процеса на подготовката, разпределението и използването на новите специалисти; казано накратко, предлага се да бъде изоставена досегашната практика - всеки отделен сектор да си изработва някакъв ограничен план за действие, а трябва да се пристъпи към изработването на нова, междусекторна стратегия. Такава стратегия все още у нас липсва. Затова в разглежданата дисертация се настоява върху реалната необходимост да се започне работа по изработването на национална гранд стратегия, която ще улесни прилагането на действащо междусекторно стратегиране, регулиращо отношенията между държавните образователни институции, системата на висшето образование и звената на социалната практика.

Същевременно, заслуга на авторката се явява и това, че ясно извежда една водеща идея, а именно, че прехода към ново междусекторно планиране не може да се заеме като някакъв вече утвърден и напълно завършен „добър пример“ отвън, от чужбина; такива примери съществуват, в теоретико-методологически и приложен план и И. Милева правилно препоръчва използването на „подходът Nexus“, който изисква сложни социални процеси и явления да бъдат изследвани и управлявани като състоящи се от взаимно свързани различни сектори. Намирането на най-доброто решение на разглеждания проблем, съобразно нашите условия, според нея, може да се постигне при използването на нови методологии, които строго отчитат и обобщават конкретните социални и образователни условия, типични за нашата страна. Европейските документи имат водеща роля и за нашата страна, но те не могат да

изпълняват ролята на заместител на „голяма“ българска стратегия. Изработването на нова гранд стратегия и логично свързаното с нея междусекторно планиране си остава уникална българска научна задача. Така научният живот на нашето общество, технологическата иновация и подготовката, разпределението и използването на младите кадри във все по-голяма степен започва да зависи от равнището на малък брой, но много добре подготвени научни експерти с различна квалификация. Само по този, специфично креативен, начин системата на образованието може да подпомага не само процеса на формиране на националния „интелектуален капитал“, но и реалното превръщане на научното знание в средство за устойчиво социално развитие и личностен просперитет. Отбелязвам всичко това, защото самата И. Милева в последната обобщителна част от дисертацията се проявява като потенциален експерт, предлагайки възможен модел за разработване на мрежа от стратегии, регулиращи ефективно ключовите аспекти на отношенията „държава – висше образование – социална практика“. В предлагания модел е ясно определено какво представлява нивото на гранд стратегията, нивото на междусекторните стратегии, както и конкретните роли на „мрежите“ от заинтересованите отделни институции и звена. Определено смятам този примерен модел за един от основните приноси моменти в дисертацията.

В разглежданата дисертация друг съществен приносен резултат е разглеждането на аналогичните научни и образователни ситуации в някои проспериращи държави (САЩ, Германия, Франция, Англия, Русия, Китай, Япония, Индия, Финландия и др.), които се очертават като действително напреднали „общества на знанието“. При тези анализи ясно изпъква стратегическата роля на държавата за дългосрочното ръководство на взаимоотношенията „държава – висше образование – социална практика“. Проучването на водещия световен опит показва, че в настоящия момент България се оказва в ролята на догонваща страна и това положение трябва да бъде бързо променено. Защото днес вече се приема като аксиома, че благосъстоянието, икономическата конкурентност, създаването на нови работни места, повишаването на доходите и др. в решаваща степен зависят от резултатите, постигнати в сферата на науката и образованието.

За съжаление И. Милева не се занимава със състоянието на науката в нашата страна, което е твърде проблематично. Но тя набелязва възможната посока за бързата мобилизация и координация на всички йерархични нива във висшето образование, бизнеса и държавата. В разглежданата дисертация се предлага нов начин на мислене и действие, а именно създаването на научно обоснована генерална стратегия на развитие, на основата на която може да се формулира нова междусекторна стратегия, която да обвърже по ефективен начин сферата на науката и образованието с потребителите на нейните продукти. Новият подход означава прекъсване на пренебрегването на съществени социологически взаимосвързки в интелектуалната и социалната сфера, което се отразява пагубно на съвместимостта при провеждането на различните образователни и кадрови политики. Задачата е на дневен ред, тя не може да се отлага. На стр. 189 от дисертацията правилно се изтъква, че до края на настоящия Програмен период на ЕС е възможно да се преосмисли подходът към изграждането на целесъобразна стратегия и да започне подготовка на новия модел на управление на връзките между „държава - висше образование – социална практика“.

По темата на дисертацията са налице три публикации в научни издания. Самооценката за приносите, направени в дисертационния труд, е реалистична. Авторефератът дава синтетична картина за целия дисертационен труд.

В заключение ще потвърдя: дисертацията „Стратегически проблеми на взаимоотношенията държава – висше образование – социална практика“ представлява задълбочено изследване, има ясно очертани приноси и актуално значение. Затова **убедено ще гласувам за присъждането на Искра Иванова Милева на образователната и научна степен „Доктор“ по професионално направление 3.3. Политически науки (Публична администрация).**

София, 04.01. 2018 г.

Проф. Иван Стефанов Иванов, д-р на философските науки